

מה הנס הגדול?...?

מבואר בחסידות שענינו של עמלק הוא קרירות, היינו, שנעשה אצל יהודי קרירות לענינים של תורה ומצוותי'.

ועד כדי כך, שגם כאשר מספרים לו נסים ומופתים של הקב"ה - אזי בא "עמלק" שבו ופועל הענין ד"קרך בדרך", "בדרך בצאתכם ממצרים": למרות שהוא יצא ממצרים וראה בעצמו את כל הנסים כו' - בא עמלק ופועל בו קרירות: מהי ההתפעלות שלך מזה שהקב"ה יכול להראות נס כמו קריעת ים סוף, וכיו"ב - הרי הקב"ה הוא כל יכול, ובמה נחשב נס זה לגביו? ...!

ועל זה אומרים שענין הקרירות, שהוא היפך החיות, מהוה שורש ומקור לכל דבר בלתי-רצוי, ועי"ז - לכל דבר רע, ולכן, צריכים לשרש ולמחות ענין זה בכללותו.

בין קר וקפוא לגמרי לקרירות מועטת

אמנם, במה דברים אמורים - כאשר האומה היא בקיומה, היינו, כאשר הוא קר וקפוא לגמרי (שרק אז ישנו החיוב דמחיית עמלק); אבל אם יש אצלו קרירות בענין אחד וחמימות בענין שני, אזי אין צורך למחות את הקרירות (למחות את זכר עמלק), כי אם לשנותה: להשתמש בהקרירות בנוגע לענינים שהיחס אליהם צריך להיות באופן של קרירות - ענינים של לעומת זה, ולהשתמש בהחמימות

בנוגע לענינים שהיחס אליהם צריך להיות באופן של חמימות - ענינים של תורה ומצוותי', ולא להיפך ח"ו.

ורק כאשר הקרירות היא באופן שישנה "קומה שלימה" של ה"אומה", היינו, שבכל פרט שתופסים אצלו אין ענין של חמימות וחיות כלל - אזי מוכרחים לצאת במלחמה ולמחות את ענין הקרירות לגמרי, שלא ישאר ממנו שריד.

דוגמא לדבר:

בהלכות דעות כותב הרמב"ם בנוגע להליכה ב"דרך הישרה" שהיא "מדה בינונית שבכל דעה ודעה . . . שהיא רחוקה משתי הקצוות כו'", שהנהגה זו היא רק אצל מי שהלך כל ימיו בדרך הישרה, אבל "אם הי' רחוק לקצה האחד, ירחיק עצמו לקצה השני, וינהוג בו זמן רב", ורק לאח"ז "יחזור לדרך הטובה והיא מדה בינונית".

ועד"ז בנדו"ד: כאשר קיימת אצלו אומת עמלק בשלימותה, היינו, שאין אצלו חמימות כלל - אזי אינו יכול להסתפק בכך שיפעל בעצמו מעט חמימות, ועדיין ישאר קר במקצת, כי, באופן כזה לא יתקן את אשר עיוות; במצב כזה עליו למחות לגמרי את זכר עמלק, שלא תהי' אצלו קרירות כלל, ורק לאחרי כן יוכל להעמיד את עצמו על דרך המיצוע, לנצל את ענין החמימות והחיות בענינים של "עשה טוב", ולנצל את ענין הקרירות בענינים של "סור מרע".

(י' שבט תשי"ח)

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון עטרת
ערש"ק פרשת ויקרא

בין הכחשת פקדון לגזל ועושק

להקריב את נפש ה"בהמית"

בדין הנודד קטן והביא גדול

והנה ה' נצב עליו

פתח דבר

בעזרה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת ויקרא, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון עטרת), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי פוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי ביין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויזכר לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנוכח לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונוכח לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

לקראת שבת

כז

אצלו שום ספק?

ויובן בהקדים המבואר באחד המאמרים הקצרים של אדמו"ר הזקן נ"ע, בו מבאר העצה "שלא יפול לב האדם עליו בראותו שאחר עסקו בתורה ותפלה לא נהפך לאיש אחר". ומבאר "כי באמת גוף האדם הוא בשיקוצו כמקדם, והוא כמו למשל בית חשך ואפל שאי אפשר להפריד החשך ממנו ולגרשו כי אם ע"י שמדליקין בו נר, כך ע"י התומ"צ מאיר בו בשעת מעשה. . הגם כי תועבת ה' כל גבה לב כו', הנה גבהו דרכיו מדרכי בני אדם שאהבה ושנאה הם דברים נפרדים זה מזה, ומקום שיש שנאה אין אהבה, אבל הקב"ה יכול להיות אהבה ושנאה בדבר א'..."

וממשיך ש"כשיתבונן היטב שהתורה מאירה בו אור בשעת עסקו בה, הנה אדרבה, יהי' לו מזה שמחה אמיתית בהשי"ת, איך שבמקום חשך כמוהו האיר בו אור ה'".

ומבאר ש"העצבות היא מגדלות שהוא יקר בעיניו מאד, ורוצה שיהי' הוא יש ודבר, ולכן כשרואה בעצמו השפלות שלו, יפול לבו בקרבו ויתקצף על התורה ועבודה שלו שעבד, משא"כ כשהתומ"צ הם יקרים בעיניו מאד מאד, כל מה שהוא נבזה בעיניו יותר יהי' השמחה ביותר".

ומסיים ש"זוהי ענין 'היסח הדעת', ר"ל שמסיח דעתו ממקום שהוא שם ל'דעת' תורת ועבודת ה'".

ועפ"ז יובן מנין הכח שבאדם להלחם בעמלק - שבאמת אין זה בכח עצמו, אלא בכח התומ"צ שעשה.

ואף ש"ידע איניש בנפשי" שיש בו ענינים לא-טובים, ענינים פחותים ונמוכים, ולפעמים גם ענינים אסורים, שהם הפכים לתומ"צ, וא"כ, הרי הוא נמצא במקום החושך - מ"מ, יודע הוא שיש בו האור דתומ"צ שנמצא גם במקום החושך, שזהו לפי שהקב"ה הוא נושא הפכים, ולכן יכול האור להיות גם במקום התועבה, וכיון שכן, אין לו לחשוב אודות עצמו, אלא אודות התורה ומצוות.

וזוהי הנתינת כח להלחם גם נגד הספק - כי, כשעומד בתנועה של ביטול, אזי אין שום מקום לספיקות, כי מי הוא ומה הוא אשר הספיקות שלו יעשו איזה שינוי כו'.

ולכן צריכה להיות המלחמה נגד הספק גם באותו הזמן שהוא שייך לענינים נמוכים, פחותים ואסורים - כי, אין לו לחשוב אודות עצמו, אלא אודות הענין.

וההליכה למלחמה צריכה להיות מתוך בטחון, שהרי סוכ"ס ינצח במלחמה, כההבטחה ש"לא ידח ממנו נדח", וכאשר הולכים למלחמה בתוקף - הרי תוקף זה גופא נותן תוספת כח ועוז למהר נצחון המלחמה.

ועד"ז הוא בענין זכירת מעשה עמלק - שהכוונה היא להענין דעמלק ברוחניות.
ועפ"ז יובן הטעם שגם נשים חייבות במצות זכירת מעשה עמלק, אף שאין יוצאות
למלחמה, ובמילא אין הענין נוגע להן בגשמיות - כיון שנוגע בעבודה הרוחנית.

רפיון במעט - מביא את עמלק!

וביאור הענין:

כאשר יצאו ישראל ממצרים על מנת ללכת להר סיני לקבל את התורה, עמד עמלק
באמצע הדרך ולא הניח את ישראל ללכת להר סיני לקבל את התורה.

האפשרות על זה היתה - מפני שישראל עצמם "רפו ידיהם מדברי תורה"
("ברפידים"). כי, כל זמן שישראל חזקים בתורה ומצותי, אזי אין שום אומה יכולה
לשלוט בהם, ורק כאשר רפו עצמם מהתורה, הנה הגם אשר לא עזבו לגמרי את התורה,
כי אם "רפו" בלבד, רפיון וחלישות, הנה זהו נתינת מקום שיבוא עמלק וימנע אותם
מקבלת התורה לגמרי.

כי, כאשר ישנו ענין של רפיון, או קרירות, אזי התוצאה מזה היא שאומרים "היש ה'
בקרבו אם אין", ולבסוף בא עמלק ומונע את קבלת התורה לגמרי.

ההוראה מזה היא: ישנם כאלו שחושבים, די ומספיק שאלמוד "פרק אחד שחרית
ופרק אחד ערבית", די ומספיק שאקיים את המצוות לצאת ידי חובתי בלבד, ולמה לי
להדר בזה? - על זה היא ההוראה, אשר רפיון וחלישות זו נוגע לא רק לענין ההידור
בתורה ומצוות, כי אם גם נתינת מקום הוא אשר עי"ז יתבטל ח"ו מתומ"צ לגמרי.

ואם הוא רוצה לישראל יהודי שומר תומ"צ (על צד היותר פחות עכ"פ, לא להתבטל
מזה לגמרי) - מההכרח הוא להתחזק בכל כחו בתומ"צ, בלי שום רפיון וחלישות כלל.

וזהו ענין זכירת מעשה עמלק בכל יום ויום - דכיון ש"כל יומא ויומא עבידתי",
שבכל יום יש לעשות את העבודה השייכת ליום זה, צריכה להיות זכירת מעשה עמלק
בכל יום - אשר תמיד עלינו לזכור שלא להניח שום נתינת מקום להקרירות דעמלק, כי
אם להתחזק בכל תוקף בתומ"צ, בחמימות וחיות.

הכח למלחמה בעמלק שבנפש

ישנם השואלים: כיון שנמצאים בעולם הזה הגשמי והחומרי, ובפרט בזמן הגלות
שהחושך כפול ומכופל כו' - מניין לוקחים את הכח ללחום כנגד עמלק ולנצח?

ובפרט ע"פ הידוע ש"עמלק" בגימטריא "ספק", וא"כ, איך שייך ללחום גם כנגד
הספק? - בשלמא כנגד מחשבה דיבור ומעשה בפועל ממש, הרי "המוח שליט על
הלב", כמ"ש בתניא; אבל מנין הכח למנוע שלא יפול ("ס'זא"ל זיך ניט אריינווארפן")

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה
ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל
יהי רצון שיתברכו בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות Or Hachasidus
Head Office
סניף ארץ הקודש 1469 President St. #BSMT
ת.ד. 2033 Brooklyn, NY 11213
כפר חב"ד 6084000 United States
03-738-3734 Likras@likras.org
(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב רפאל לבנוני, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

הוספה

לקט מתוך דברות קודש
בעניני הוראה, הדרכה וחיזוק בעבודת השי"ת
דברים אלו לא הוגהו על ידי רבינו, ובאו כאן כמעט ללא עריכה,
באופן שנאמרו, מלבד שינויים קלים להקל על הקורא

זכור את אשר עשה לך עמלק!

זכירת עמלק בעבודת ה' / רפיון במעט מביא את עמלק / הכח למלחמה בעמלק
שבנפשו / רק שיהיה בביטול לתורה ומצוות שעושה / מה היה הנס הגדול? / בין
קרירות גמורה למועטת

זכירת עמלק בעבודת ה'

אדמו"ר הזקן פוסק בשולחן ערוך, שמצות זכירת עמלק היא בכל יום.

...מדברי אדמו"ר הזקן הנ"ל, מוכח, שענין זכירת מעשה עמלק אינו רק בנוגע למחייית
זרעו של עמלק בגשמיות,

שהרי ענין זה אינו שייך עתה – מצד ב' טעמים: (א) אין יד ישראל תקיפה, (ב) "כבר
עלה סנחריב מלך אשור ובלבל את כל האומות", ולכן אין יודעים מי הם זרעו של עמלק,
וכיון שמצות זכירת מעשה עמלק ישנה גם עתה, מוכח, שענין זה ישנו גם בנוגע
לרוחניות הענין דעמלק, בעבודה בנפש האדם.

וע"ד שמצינו בנוגע למצות זכירת יציאת מצרים:

"בכל דור ודור ובכל יום ויום חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא היום
ממצרים". והטעם לזה – כי "אילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים... משועבדים
היינו לפרעה במצרים".

ומקשים על כך: והרי גם עתה נמצאים אנו בשעבוד מלכות, ד"אכתי עבדי אחשוורוש
אנן", ומה נוגע לנו יציאת מצרים עתה?

וידוע המענה לזה – שהכוונה בזה היא בעיקר ליציאת מצרים ברוחניות, כמבואר
בתניא.

תוכן הענינים

ה. מקרא אני דורש

"תחטא" ו"מעל בה" – תרווייהו למה לוי?

מדוע מפרש רש"י "ומעלה מעל" רק על הכחשת פקדון ולא על גזל ועושק? / בין חטא
שיש בו הכחשה כלפי הקב"ה לחטאים אחרים / ביאור דברי רש"י על "נפש כי תחטא"

(נ"פ לקוטי שיחות ח"ז עמ' 1 ואילך)

ח. פנינים ... עיונים וביאורים קצרים

החטאת, האשם וחטאת הנשיא / מה נגזר על הניזק?

י. יינה של תורה

להקריב את הנפש הבהמית

להקריב גם את הבהמה שבו / חיי נשמתו תלויים בחשבון הנפש! / שחיתת ההתלהבות
הבהמית

(נ"פ ספר המאמרים מלוקט שבט עמ' רעו ואילך. לקוטי שיחות ח"א עמ' 205 ואילך)

יד. פנינים ... דרוש ואגדה

קריאה – לאומות העולם? / כל יהודי – כמו אדם לפני החטא

טז. חידושי סוגיות

בדין הנודר קטן והביא גדול

ידון בסברת רבנן ופסק הרמב"ם דיוצא בכה"ג אף שאינו כנדרו / יסיק ע"פ ב' דינים שיש
בחזיב נדר – לשמור מוצא פיו ולקיים תוכן נדרו

(נ"פ לקוטי שיחות חכ"ז עמ' 1 ואילך)

יט. תורת חיים

התנהגות כמו ליד האבא

לקט מכתבים על כך שעל האדם להתבונן ש"ה' נצב עליו" / התנהגות כמו ליד האבא
/ סיוע במלחמת היצר / התבוננות המועילה לשמירת העיניים והלשון / עצה לכעס
ולקשיים בדיבור

כב. דרכי החסידות

מעלת המשתתף כשיעורי תורה

כה. הוספה - שיחות קודש

זכור את אשר עשה לך עמלק!

שיחות קודש אודות זכירת ומחייית עמלק בעבודת השי"ת

כל עניניו.

ובזה יובן מאמר ההגדה "אלו קרבנו לפני ה"ס ולא נתן לנו את התורה דיינו", ולכאורה מה הענין בזה? דאם ח"ו לא נתן לנו את התורה, מה נפקא לן מזה במה שקרבנו לפני ה"ס? הרי העיקר היא התורה, ואם ח"ו לא נתן לנו את התורה איך הוא דיינו?

אלא הענין בזה דהקירוב להר סיני הוא מפסיק הזוהמא, וכנ"ל שפסקה זוהמתן, וכמו שאנו רואין במוחש דמי שיש לו קביעות עתים ללמוד הן בעצמו ובפרט בחבורה (וכאמרז"ל אין התורה ניקנית אלא בחבורה) ואגודה יחדיו, ואפילו בקביעות עתים של שיחה טובה ואהבת רעים כו' הוא איש אחר ("ער איז א אנדער מענטש"), ויש לו דבר המגביל אותו מן זולתו שאין לו קביעות הנ"ל, דאיש שאין לו קביעות הנ"ל הוא איש ריק מכל ענין, וכעני הנ"ל ר"ל אשר שב על קיאו, והאיש הזה הרי יש לו דבר וענין ובוזה ממלא את הכוונה בירידת הנשמה לגוף ואור תורה מחייהו בגשמיות ורוחניות.

(אגרות קודש ח"א עמ' שפכ-ג)

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

"תחטא" ו"מעל בה" – תרווייהו למה לי?

מדוע מפרש רש"י "ומעלה מעל" רק על הכחשת פקדון ולא על גזל ועושק? / בין חטא שיש בו הכחשה כלפי הקב"ה לחטאים אחרים / ביאור דברי רש"י על "נפש כי תחטא"

א. בסוף פרשתנו: "נפש כי תחטא ומעלה מעל בה", וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו" (ה, כא).

ובפירוש רש"י: "נפש כי תחטא – אמר רבי עקיבא: מה תלמוד לומר 'ומעלה מעל בה'? לפי שכל המלוה והלוה והנושא והנותן אינו עושה אלא בעדים ובשטר, לפיכך בזמן שהוא מכחש בעדים ובשטר; אבל המפקיד אצל חברו ואינו רוצה שתדע בו נשמה אלא שלישי שביניהם, לפיכך כשהוא מכחש מכחש בשלישי שביניהם".

ולכאורה תמוה [וראה רא"ם וגור ארי']:

רש"י מחלק ואומר, כי כל הענין של "ומעלה מעל בה" [ההכחשה בקב"ה כביכול] מתאים דוקא לענין פקדון שאדם מפקיד אצל חברו בלי עדים ושטר – שאז "סמכו" המפקיד והנפקד על הקב"ה עצמו כביכול, ולכן ההכחשה וה"מעילה" מתייחסת גם היא אל הקב"ה – אבל לא לגבי הלואה או עסק שבהם יש עדים ושטר (שאז הוא "מכחש בעדים ובשטר", ואין כאן הכחשה כל כך כלפי הקב"ה עצמו);

אולם פירוש זה אינו מתאים ללשון הפסוק, שבו משמשות המלים "ומעלה מעל בה" בתור הקדמה לכ"כ המקרים בפסוק (לא רק למקרה של "פקדון") – כולל המקרה של "תשומת יד" שפירושו עסק או מלוה הנעשים בעדים ובשטר!

וכמו כן מזכיר הפסוק את המקרים של "גזל" ו"עושק", שבהם בוודאי לא סמכו הגנב

או העושיק על הקב"ה – ובכל זאת גם הם באים בתור המשך ופירוש של "ומעלה מעל בה"!

ב. ויש לבאר, ובהקדים דיוק בלשון הפסוק (בהבא לקמן – ראה גם דברי דוד ומשכיל לדוד): בתחילת הפסוק נאמר "נפש כי תחטא, ומעלה מעל בה". ולכאורה אלו שני לשונות כפולים, החוזרים על עצמם – והיינו הך!

ויש לומר, שזו באמת כוונת רש"י בקושייתו – "מה תלמוד לומר 'ומעלה מעל בה'": הכוונה בקושיא זו אינה מדוע נאמר "ומעלה מעל בה" – כי אפשר לפרש שכל חטא נקרא בתורה "מעל בה", שכן החוטא משנה מרצונו של הקב"ה; הכוונה בקושיא זו היא: לאחר שנאמר כבר "נפש כי תחטא", למה חזר הכתוב ואמר "ומעלה מעל בה" – מדוע נאמרו שתי הלשונות?

[ובזה יובן מה שרש"י מעתיק ב'דיבור המתחיל' את המלים "נפש כי תחטא" – שלכאורה, הרי בפירושו הוא אינו מסביר מלים אלו, אלא דוקא את המלים "ומעלה מעל בה"!

אלא שבאמת כוונת רש"י היא כך: רש"י מתחיל במלים "נפש כי תחטא", והוא ממשיך ושואל: כיון שכבר כתובות מלים אלו, הרי "מה תלמוד לומר 'ומעלה מעל בה'" – מדוע צריך את שני הלשונות?]

ג. ולאחר שנתבארה כוונת רש"י בשאלתו – תתבאר היטב גם כוונת רש"י בתירוצו:

רש"י מתכוון לומר, שכיון ובפסוק מדובר על שני סוגי חטאים –

א) חטא כזה שיש בו "הכחשה" כלפי הקב"ה בעצמו כביכול: הכחשת הפקדון שהופקד בלי עדים ושטר, ב) חטאים כאלה שה"הכחשה" שבהם אינה דוקא כלפי הקב"ה (כי מלכתחילה לא "סמכו" כאן על הקב"ה): הכחשת מלוה, גזל או עושק –

הרי בהתאם לכך גם ההקדמה שבתחילת הפסוק, כוללת שני לשונות:

"נפש כי תחטא" – סתם חטא – וזה מתייחס ל"כחש בעמיתו... בתשומת יד או בגזל או עשק";

"ומעלה מעל בה" – חטא מיוחד שיש בו הכחשה מיוחדת כלפי הקב"ה עצמו כביכול – וזה מתייחס ל"כחש בעמיתו בפקדון".

ולפי זה מתורצת האריכות שבדברי רש"י [כי לכאורה, רש"י ה" צריך לקצר ולומר שהמפקיד בלי שטר ועדים סומך על הקב"ה ולכן יש כאן "מעל בה" – אולם לשם מה הוא מאריך בהשוואת פקדון למלוה ולוה ונושא ונותן?];

כי אכן, רש"י בא להסביר שבכתוב מדובר על שני סוגי חטא: האחד – "נפש כי

ובעל יסורים ר"ל כמו שהי' תחלה, שהרי הוא לא נתרפא ולא נתעשר, ובכל זה הנה זה גופא אשר זכה לעמוד זמן קצר במקום גדולי המעלה הנה זה גופא מרומם אותו ומגבי' אותו משפלותו אשר ישכח רישו ויסוריו ר"ל.

וככל המשל הזה הנה כן ויותר מכך, דכאשר יתבונן האדם שהוא טרוד כל ימיו לרבות הלילות רק בעניני גופו ועסקיו (גם אם הי' הכל בהנהגה של תורה, במשא ומתן באמונה כו' וכו' אין זה עיקר מהות האדם, ובפרט אשר הוא פחות וגרוע מזה מאד מפני כמה סיבות, והעולה על כולנה מפני העדר הידיעה באסור ומותר, וכל היותו בעולם הוא רק שמסור ונתון לעניני גופו ועסקיו) אשר הוא כשור לעול מהשכם בקר עד שעה מאוחרת בלילה, ובתהו הולך כל ימיו, וימיו כצל עובר, ונוסף עוד כי הוא מלא יגון ואנחה ר"ל שמקנא לאחרים בקנאה של הבל, ומזמן לזמן נקנו בו מדות רעות, בשנאה קנאה תחבולה ושקר כו' וכו' אשר הוא כדוגמת אותו העני ר"ל כמו כן גם הוא נמאס בעיני כל, מפני רוע מדותיו (דכל אחד הוא רואה חסרון זולתו ("אייגענע פעלערין זעהט א מענטש ניט"), וביותר שמצדיק את עצמו תמיד, ומוצא כמה טענות איך לזכות את עצמו, אבל בזולתו הרי הוא רואה את החסרונות, ולפעמים הנה מדגיש זאת ביותר, דלא מיבעי שאינו מוצא עליו שום צד זכות (כמו על עצמו) אלא עוד מחמיר עליו כו') והרי הוא כמו אותו העני ר"ל.

הנה בעת עמדו לשמוע דברי תורה בשעה שלומדים, הרי הוא עומד במקום אורה, בסוד קדושים רבה, ובפרט שהתורה נקראת רפואה שמביאה רפואה לעולם.

עצם העמידה ב'מעמד הר סיני'

וביאור הענין הוא דהנה אמרו רז"ל (שבת דקמ"ו א') "ישראל שעמדו במעמד הר סיני פסקה זוהמתן", דעצם העמידה במעמד הר סיני הנה בזה נפסק הזוהמא דנחש הקדמוני, לפי תורה אור, שהתורה מאירה, וכמו על דרך משל בבית אפל דכאשר מכניסים אור במילא החשך הולך לו.

וכמו כן יובן גם כאן דבעצם העמידה ב'מעמד הר סיני' מקום שלומדים שם תורה אף שאינו יודע להבין הדברים לעומקן, רק עצם גוף העמידה מגרש את החשך והזוהמא, ומזמן לזמן שמתקרב יותר ויותר הרי נעשה כלי להמאור שבתורה, דגם כאשר בא לביתו מאיר לו זה ששמע בלימוד, ואחר כך מתקרב עוד יותר עד שמבין מעט וכן עולה בעילוי אחר עילוי.

והנה גם מי שהוא פשוט ביותר ואין ביד שכל להגיע לידי ידיעה ברורה, ורק שמיעה בלבד הנה זה גופא שעומד במעמד הר סיני מקום שלומדים תורה וגם הוא משתתף בזה, מאיר עליו האור והגילוי בבחינת מקיף, שהוא נהי' עדין יותר ("אז ער ווערט אידעלער"), ונשמתו מקבלת חיות ("דיא נשמה לעבט זיך אפ"), ובמילא פועל זה על

תחטא", והוא נאמר לגבי "וכחש . . בתשומת יד", דכיון שהוא מכחש בעדים ובשטר הרי זה בגדר "חטא" סתם; השני – "ומעלה מעל בה", והוא נאמר לגבי "וכחש בפקדון", כי הכופר בפקדון מכחש בקב"ה שעליו "סמכו" המפקיד והנפקד.

ד. ועדיין קשה:

לפי התאמה זו בין שני הלשונות שבתחילת הפסוק ("נפש כי תחטא", "ומעלה מעל בה") עם שני סוגי החטאים שבהמשך הפסוק –

צריך הי' להקדים את שאר ההכחות שבפסוק [השייכות ל"נפש כי תחטא" הנאמר ראשונה בפסוק], לפני הכחשת הפקדון [ששייכת ל"ומעלה מעל בה" שבא לאחר מכן]; ולמה הקדימה התורה וכתבה לראשונה את החטא של "וכחש בעמיתו בפקדון"? אלא:

בהכחשת פקדון שייכים, לאמיתו של דבר, שני הלשונות. שהרי גם בפקדון יש מצבים בהם כן מפקידים בעדות ושטר, ואז זה שייך ל"נפש כי תחטא" סתם.

[והדבר מדויק בלשון רש"י:

בתורת כהנים כאן נאמר "המפקיד אצל חבירו – אינו רוצה שתדע בו נשמה", ולשון זו משמעה שבאופן כללי, כל אדם המפקיד אצל חבירו, אינו מעוניין שיידעו מהפקדון; אולם רש"י שינה וכתב: "המפקיד אצל חבירו ואינו רוצה שתדע בו נשמה", בתוספת וא"ו (כן הוא בגור ארי' וברוב הדפוסים) – ובכך הוא מדגיש כי אמנם יש מצב כזה בו המפקיד אינו רוצה שתדע בו נשמה, אבל יש גם מצבים אחרים בהם אין תוספת זו, ואז המפקיד כן מפקיד בעדים ובשטר].

ולכן הקדימה התורה חטא זה של הכחשת פקדון ששייך לשני הלשונות גם יחד; ורק אחר כך מפורטות שאר ההכחות, השייכות רק לאופן אחד: "נפש כי תחטא", ואינן שייכות לאופן השני של "ומעלה מעל בה".

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'
מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

מעלת המשתתף בשיעורי תורה

אף שאינו יודע להבין הדברים לעומקן, רק עצם גוף העמידה מגרש את החשך והזהומא, ומזמן לזמן שמתקרב יותר ויותר הרי נעשה כלי להמאור שבתורה, דגם כאשר בא לביתו מאיר לו זה ששמע בלימוד, ואחר כך מתקרב עוד יותר עד שמבין מעט וכן עולה בעילוי אחר עילוי

בשעה ההיא הוא עומד במקום אורה ממש

...והנה בכדי שישלים האדם הכוונה בירידת הנשמה בגוף הוא על ידי התורה,

דהנה העולם הזה נקרא מקום החשך והאפילה, וניתן להאדם ב' נרות להאיר את מחשכי עולם (כדאי' במד"ר שמות פל"ו, ראה היאך דברי תורה מאירין לאדם בשעה שעוסק בהן, ונת' בד"ה ואתה תצוה), ויש כזה כמה מדריגות שונות אלו מאלו, למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית, באופן וענין הלימוד, ובפרט בלימוד ברבים, ד"אכל בי עשרה שכינתא שריא", ובכללות הרי לימוד התורה ברבים הוא מזכך ומברר את האויר, והאור מקיף פועל על הלומד והשומע להיות כלי אל האור.

ויש בזה ב' אופנים הא' הוא דידע מאי קאמר, ומבין מה ששומע, דבאופן הזה הרי לימוד התורה הוא ענין פנימי שמאיר לו בכל עניניו אשר ידע איך להתנהג עפ"י התורה, והנה יש עוד אופן והיינו דלא ידע מאי קאמר או שאינו מבין את הענין בפרטיות, הנה גוף ועצם עמידתו במקום שלומדים תורה הנה בשעה ההיא הוא עומד במקום אורה ממש.

ועל דרך משל אם מצייר איש עני ואביון מדוכא ביסורים ר"ל שהכל בדילין ממנו, והוא מאוס בעיני כל רואיו, אשר מובן גודל נמיכות רוחו ושפלותו בעיני עצמו, והנה לעת מן העתים זכה לעמוד במקום גדולי המעלה, והנה אף כי גם אז הוא הוא אותו העני

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

החטאת, האשם והחטאת הנשיא

אשר נשיא יחטא גו' והביא את קרבנו
שעיר עוים וזכר תמים

(ד, כב-כג)

בדיני הקרבנות שנתפרשו בפרשתנו מצינו ש"אין האשם אלא מזכרי כבשים, ואין לך חטאת מן הכבשים אלא נקבה" (ל' הרמב"ם הל' פסוקי"מ פ"ו הט"ז ע"פ זכחים ע"א, ב), אך מצינו יוצא מן הכלל שהחטאת באה מן הזכר, והוא בחטאת הנשיא שקרבנו שעיר, שהוא זכר (ראה זכחים ע"א, ב).

ויש לבאר את הטעם לשינויי הקרבנות:

אשם חמור מחטאת, ועד שכמה אשמות באים גם על המזיד (ראה כריתות ט, א), משא"כ חטאת באה רק על השוגג (עיין בארוכה פ"י הרמב"ן סוף פרשתנו). וזהו גם הטעם שחטאת בת דנקא (מעה) ואשם שתי סלעים (שבועות לו, א ועוד), כי האשם חמור יותר, ולכן גם שוויו גבוה יותר.

ויש לומר שזהו גם הטעם שהאשם "מזכרי כבשים" והחטאת באה נקבה, שהרי זכר מורה על תוקף וחוזק, ונקבה על רכות וחלישות. וכמו שפירש רש"י עה"פ "כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל" - "לבית יעקב אלו הנשים תאמר להם בלשון רכה ותגיד לבני ישראל כו' פרש לזכרים דברים הקשים כגידין" (יתרו יט, ג). ועל כן, לאשם החמור יותר מקריבים זכר - המרמז על "דברים הקשים כגידים" (ועיין במקור הדברים ביאור הדבר בארוכה).

וע"פ זה מובן מה ששעיר נשיא אף שהוא חטאת בא מן הזכרים, ולא נקבה, כי כאשר נשיא יחטא, הרי הגם שהוא בשוגג לגמרי צריך להיות אופן תשובתו וכפרתו באופן של "זכר", קשים כגידין, כי גם חטא קל של נשיא פועל ומשפיע ביותר על כלל העם, ועל דרך מה שאמרו עה"פ "ואשימם בראשיכם" - "שאשמותיהם של ישראל תלויות בראשי דייניהם" (דברים א, יג וברש"י שם). ולכן, אף חטאתו באה מן הזכר, כי חטאת הנשיא חמורה יותר.

(ע"פ לקוטי שיהות הלי"ב עמ' 13 ואילך)

מה נגזר על הניזק?

וחמישיתיו יוסף עליו לאשר הוא לו יתנו

(ה, כד)

בכלי יקר כאן מבאר שטעם תשלום החומש הוא "על שהיו מעותיו בטלים אצלו". והיינו, שמכיון שבזמן שהי' הכסף אצל הגולן לא יכל הנגזל להרוויח במעות אלו, לכן בנוסף לתשלום הקרן, על הגולן לשלם גם חומש כדי להשלים מה שהי' הנגזל יכול להרוויח בזמן "שהיו מעותיו בטלים".

ולכאורה יש להקשות, הרי מבואר בספר התניא (אגה"ק סכ"ה) דגם כאשר אדם "מזיק ממונו ומתחייב כו' על רוע בחירתו" מ"מ אין לכעוס על המזיק, מאחר ש"על הניזק כבר נגזר מן השמים והרבה שלוחים למקום", והיינו, דלמרות שהמזיק מתחייב על בחירתו להזיק אמנם היזק זה הי' מגיע בין כך לניזק, גם בלעדי מזיק זה, כי כך

לקראת שבת

כא

המלכים הקב"ה, וביותר ע"פ דברי רבנו הזקן בפרק מ"א בתניא קדישא, אשר ה' נצב עליו וכו' ומביט עליו ובוהן כליות ולב אם עובדו כראוי, שכשנזכרים על ענין זה איך שנמצאים בנוכחותו של השם יתברך ויתעלה, ובאותו רגע ה' בוהן כליות ולב, הרי אין מקום לכעוס וכו', והוא הדבר והעצה גם להצלחה במלחמת היצר ומחשבות המבלבלות וכו' אודותם כותב.

(אגרות קודש חכ"ד עמ' קבר-ה)

במענה למכתבו . . בו כותב על דבר הקישויים שיש לו בדבורו.

והנה בכלל בא זה ממצב העצבים (ניערווען) לכן כדאי שישאל דעת רופא מומחה בזה, ולמלא הוראותיו. ומהנ"ל מובן שכלל שיתחזק בבטחונו בכורא עולם ומנהיגו, אשר משגיח הוא על כל אחד בהשגחה פרטית, ולכן אין מקום לדאגה והתרגשות וכו' שהרי ה' נצב עליו ושומר עליו, וה' הוא עצם הטוב, שמטבע הטוב להטיב, יתמעטו ההתרגשות והפחד, ועי"ז גם יוטב אופן דבורו.

כן מהעצות הטכניות לזה הוא גם כן, שבאם מרגיש שתיבה בה עומד, קשה עליו לבטאה, לא ירצה לכפות על עצמו לבטאה דוקא עתה, כי אם יתחיל מהתיבה או שתים שלפני, או ידבר בענין אחר, וכשנשמטים מהמתיחות, אז בדרך ממילא חלה הטבה.

ובהיות אשר לכל ענין צריכים לסייעתא דשמיא, הנה ישמור על התקנה דאמירת שיעור תהלים חדשי - כמו שנחלק התהלים לימי החדש - בכל יום אחר תפלת הבקר, ובכל יום חול קודם תפלת הבקר, יפריש איזה פרוטות לצדקה, וכן יבדקו את התפילין שלו, שתהינה כשרות כדין.

(אגרות קודש ח"ה עמ' צג)

סיוע במלחמת היצר

[במענה לשאלתו] כיצד להתגבר במלחמת היצר:

וע"פ מאמר חז"ל הידוע, דאפילו מעט אור דוחה הרבה חשך ועאכו"כ הרבה אור, עליו לכל לראש להתנהג בחייו היום יומים מתאים להוראות תורתנו תורת חיים ובקיום מצותי עליהם נאמר וחי בהם, ובזה הנקודה שויתי ה' לנגדי תמיד, שאין מקרא יוצא מידי פשוטו ובהתבוננו אשר ה' נצב עליו, ורואה, לא רק מעשיו ודבוריו, אלא גם מחשבותיו, בודאי אשר ירסן זה את היצר וישליט נפש האלקית מצד הטוב להתנהג מתאים לרצון השם, בורא עולם (כפשוטו, ועולם קטן זה האדם).

להרבות העזר מיוחד מלמעלה בהאמור, מהנכון אשר בכל יום חול קודם תפלת הבקר יפריש פרוטות אחדות לצדקה, וכן אשר יבדקו את התפילין שלו - באם לא נעשה כזה במשך שנים עשר חדש האחרונים -.

(אגרות קודש ח"כ עמ' שב)

התבוננות המועילה לשמירת העיניים והלשון

לכתבו אודות ההתחזקות בקיום מצות ולא תתורו אחרי וגו'.

ידועה עצה היעוצה להיות נזכר (1) על מה שכתוב, השמים והארץ אני מלא, ונאמר והנה ה' נצב עליו ובלשון חז"ל לית אתר פנוי מיני, וביחד עם זה אשר (2) הקב"ה הוא עצם הטוב ומטבע הטוב להיטיב לכל אחד ואחד בעניניו גם בהתחזקות בהאמור.

(אגרות קודש ח"כ עמ' כח)

במענה על מכתבו . . בו מבקש להראותו שער התורה והיראה הדרך לשמירת עינים ולשון וכו'.

מובן שהנ"ל תלוי בכמה פרטים ותכונת נפש השואל, תנאי המקום וכו',

ואף שנקודה התיכונה בכל זה הוא כפי האמור - בתניא קדישא ריש פרק מ"א לעורר היראה הטבעית וכו' להתבונן במחשבתו כו' הנה ה' נצב עליו כו' ומביט עליו ובוהן כליות ולב אם עובדו כראוי, עיי"ש, כמה אופנים ישנם וכמה דרכים ישנם בהנהגה לאחר זה, ויפרש ענינו לפני אנ"ש ידידיו המכירים אותו והם יורוהו מיוסד על הנסיון בהמושפעים שלהם כגון דא.

(אגרות קודש ח"ג עמ' תלו)

עצה לכעס ולקשיים בדיבור

מהעצות לענין הכעס, הוא ההתבוננות איך שמלא כל הארץ כבודו של מלך מלכי

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

נגזר עליו מן השמים.

ולכאורה עפ"ז אין לחייב את הגזולן לשלם על זה שלא הרוויח הנגזל ממעות אלו בזמן שהיו המעות "בטלים", שהרי בין כך נגזר שמעות אלו לא יהיו אצל הנגזל בזמן זה, וא"כ בין כך לא הי' הנגזל מרוויח?

ויש לבאר:

גזילת הכסף אינה הוכחה שנגזר מלמעלה שהכסף ינטל מן הניזק לעולם, אלא יתכן שהגזירה היתה שכסף זה יוטל ממנו לזמן מסויים, ולאחרי זה יוחזר אליו. והבירור אם הגזירה היתה שהנגזל יאבד את הכסף לגמרי, או רק לזמן מסויים הוא מתוך המשך העיניים

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ז עמ' 13 ואילך)

גופא, דבאם הגזולן מחזיר את הגזילה הרי זו הוכחה שהגזירה היתה רק שיאבד את הכסף לזמן מסויים, ואם הגזילה לא תשוב, הרי זו הוכחה שנגזר עליו להפסיד ממון זה לעד.

ולכן חייב הגזולן לשלם החומש, כי למרות שבין כך נגזר על הניזק שבזמן זה לא יהי' הכסף אצלו מ"מ יתכן שהגזירה היתה שהפסד זה יהי' זמני בלבד, ואח"כ יקבל את הכסף בחזרה, כולל הריווח שהי' יכול להרוויח בינתיים. והוא הוא חיוב הגזולן לשלם החומש, שכאשר ישלם יתברר שאכן כך היתה אופן הגזירה מלמעלה, וק"ל.

תורת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחייו היום יום

התנהגות כמו ליד האבא

לקט מכתבים על כך שעל האדם להתכונן ש"ה נצב עליו"
התנהגות כמו ליד האבא / סיוע במלחמת היצר / התבוננות המועילה
לשמירת העיניים והלשון / עצה לכעס ולקשיים בדיבור

התנהגות כמו ליד האבא

לפלא שזה זמן רב ביותר שלא נתקבלו ידיעות ממנו וגם לא ידיעות מאחרים אודותו,
וכיון שבהזדמנות נודעתי אשר האברך . . יודע כתבתו, שולח הנני שורותי אלה אליו
על ידו.

והוא לעוררו על מ"ש בניס אתם לה' אלקיכם, בני בכורי ישראל, שכל אחד ואחת
מבני ישראל בניס הם לאבינו שבשמים אשר מלא כל הארץ כבודו, ובלשון רבנו הזקן
בספר תניא קדישא ריש פרק מ"א, נצב עליו (על כאו"א מאתנו) ומביט עליו ובוהן כליות
ולב אם עובדו כראוי, ומזה מובן איך צריכה להיות ההנהגה של בניו של מלך מלכי
המלכים הקב"ה, ורואים גם באדם התחתון, אשר איך שיהי רצון האדם והנהגתו כשהוא
בפני עצמו, הרי בהמצאו בנוכחותו של אביו והאב הוא חכם גדול עשיר גדול ושלם בכל
המעלות, מתנהג הבן באופן אחר לגמרי, ואם כן הוא בהנוגע לאב גשמי שפעמים יש
לדמות שיש לרמות אותו כי האדם יראה לעינים, עאכו"כ איך שצריכה לפעול הנוכחות
של אבינו שבשמים אשר איהו ממלא כולהו עלמין את השמים ואת הארץ, ובחסדו
הגדול הודיע את כל אחד מהו מבקש, ואינו מבקש אלא לפי כחם, הם המצות האמורות
בתורתנו הק' תורת חיים, ואחת המצות היסודיות מיוסד על מה שכתוב ואהבת לרעך
כמוך, שאין להסתפק בהנהגה טובה של עצמו, וצריך להשפיע גם על הנמצא בסביבתו
מבני ישראל שגם הם ילכו בדרך התורה והמצוה, וכשורצים באמת מצליחים גם בזה.

ואחכה לבשורות טובות מפעולותיו בכל העינים האמורים.

(אגרות קודש חייג עמ' רמג ואילך)

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

להקריב את הנפש הבהמית

להקריב גם את הבהמה שבו / חיי נשמתו תלויים בחשבון הנפש! / שחיטת
ההתלהבות הבהמית

**בציווי שבריש פרשתנו על הקרבת הקרבנות (א, ב), נאמר "אדם כי יקריב מכם קרבן
לה'". ותמהו על כך בסה"ק (ראה ספר המאמרים קונטרסים ח"ב עמ' תנ, א. לקו"ת ד"ה אדם כי
יקריב), שמהלשון "אדם כי יקריב מכם" משמע שצריך להקריב "מכם" – מבני ישראל
עצמם, ולכאורה הי' הפסוק צריך לומר "אדם מכם כי יקריב".**

וביאורו, שאכן צריך האדם להקריב את עצמו להשי"ת, והיינו להתקרב ולהתדבק
בהשי"ת. והיא עבודת הקרבנות הרוחנית שכנפש האדם.

כי כשם שיש מקדש בגשמיות, כמו כן יש מקדש בלב כל איש ישראל, וכפי שדרשו
חז"ל (ראה ראשית חכמה שער האהבה פ"ו בתחילתו. של"ה שער האותיות אות ל ועוד) על הפסוק
"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (תרומה כה, ח), ש"בתוכו" לא נאמר, אלא "בתוכם"
לשון רבים, והיינו בתוך כל אחד ואחד מישראל.

ויש לבאר משפטי והלכות קרבן רוחני זה היאך הם. מי היא הבהמה הקרבה להשי"ת,
כיצד מבקרין אותה ממומין, כיצד שוחטין, ובאיזה אש מעלין אותה לקרבן לרצון לפני
ה'.

להקריב גם את הבהמה שבו

ותחילה יש לבאר מי הוא זה הקרבן הקרב לפני ה' :

הפסוק "אדם כי יקריב" מתפרש כך: "אדם כי יקריב" – כאשר ירצה אדם להתקרב
להשי"ת, אזי "מכם" – עליו לקרב אל השי"ת את עצמו, את נפשו האלוקית. התקרבות
זו, נעשית על ידי עבודת הנשמה בתורה ותפילה ובקיום המצוות.

אמנם, נוסף על התקרבות הנשמה, תובע הפסוק "מן הבהמה" – על האדם לקרב

וזהו שנחלקו גבי נודר קטן, דלרבי מוצא שפתיו לעיכובא ולא יצא בגדול כיון שאינו בכלל תיבות הנדר (וכנ"ל בארוכה דאין נכון לומר דהוי בכלל תיבות הנדר), אמנם לרבנן העיקר בנדרים הוא החיוב הב', לשמור תוכן כללות נדרו, וכיון שהכא התוכן הוא נדר ה' (דאיכא בזה החיוב ד"כל חלב לה" ו"מבחר נדריכם") – החיוב החל על האדם ע"י נדרו אינו להביא דווקא כבש (כפי שהוציא מפיו), רק ע"י נתחייב להביא ממין הצאן, דהא מה שדייק לומר בפיו דווקא כבש (ולא איל) הוא רק מחמת טעם צדדי שלא השיגה ידו להביא מהמשובח שבמין הצאן, אבל המכוון שבזה הוא למין הצאן.

אמנם זהו רק לענין עיכובא, דאיפליגו איזה חיוב שבנדרים הוי עיקר, אבל זה ודאי שהתורה ציוותה ב' הדברים כדלעיל, ולזה אף רבנן מודו דלכתחילה ראוי (מחיובי נדרים) שיביא דווקא הקטן, ובזה יקיים אף החלק האחר שבנדרים, "מוצא שפתיך תשמור". ורק שבדיעבד אמרינן דאף המביא גדול דמקיים בזה "ועשית כאשר נדרת", יוצא ידי נדרו.

ובזה נוכל להמתיק פסק הרמב"ם שהכריע כרבנן. ובהקדים מש"כ בהל' נדרים פ"א ה"ד בכללות חיוב נדר, דמ"ע של תורה היא "שיקיים אדם". נדרו, בין שהי' מנדרי איסור בין שהי' מנדרי הקודש, ומביא ע"ז מב' כתובים: "שנאמר מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת,

ונאמר ככל היוצא מפיו יעשה", והמעייין בכתובים יראה דהחילוק בין ב' המקראות הוא ד"מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת" קאי בנדרי הקדש ו"ככל היוצא מפיו יעשה" קאי בנדרי איסור (ודו"ק דהרמב"ם במנין המצוות דריש ספרו הביא רק הכתוב "מוצא שפתיך גו'" ואכן פי' התם רק חיובי נדרי הקדש דקרנן או צדקה כו'). ונמצא דדוקא בנדרי הקדש אמר הכתוב החיוב הב' דקיום תוכן הנדר, "ועשית כאשר נדרת", משא"כ בנדרי איסור איכא רק חיוב ד"ככל היוצא מפיו יעשה". ומוכן אף בסברא מה שחילקה התורה כן, דהא גדר נדרי איסור הוא סוג איסור חדש המתחדש רק ע"י האדם, פירוש שכל תוכן האיסור בא לכאן ע"י האדם, ולולא דיבורו ליכא דין איסור כזה כלל, ולזה הכל תלוי בתיבות דיבורו עצמן, דמלבד זה אין כאן עוד שום תוכן אחר. משא"כ בנדרי הקדש לא נתחדש דין תורני חדש ע"י הנודר, דכבר יש לנו דיני קדשים בתורה, "קרנן ה'" (או של צדקה וכיו"ב), ורק שאדם זה ע"י נדרו החיל אף על בהמה זו הדין דקדשים שהי' לנו מכבר, להיות בבהמה זו דין "קרנן לה". ומשום הכי נמי הכריע הרמב"ם כרבנן, דהוא העיקר, שבנדרים אלו איכא גם חיוב ד"ועשית כאשר נדרת", כיון שבנדרים אלו איכא תוכן בנדר מדיני "קרנן לה" (או צדקה), שזהו המכוון שישנו בהנדר, וחיוב זה הוא עיקר, ולכך אין הדיוק אחר "מוצא שפתיך" לעיכובא.

להשי"ת גם את גופו הגשמי ונפשו הבהמית. וכמבואר בתניא (פ"א) שלכל יהודי יש שתי נפשות: נפש אלוקית והיא הנשמה הקדושה, והנפש השנית היא הנפש הבהמית שמתלבשת באברי הגוף, וממנה באות התאוות והרגשות הבהמיים. ולימדנו הכתוב, שאין די בקירוב הנפש האלוקית בלבד, אלא מוכרחים לקרב להשי"ת גם את הנפש הבהמית.

ואף שלכאורה עבודתו של כל יהודי היא על ידי הגוף ונפש הבהמית, שהרי הנשמה אינה עובדת את ה' לבדה, אלא היא מלוכשת בגוף גשמי. ואם כן, הרי אין צורך בעבודה מיוחדת, וכל מצווה שיהודי עושה מקדשת את נפשו הבהמית.

אבל באמת אין הדבר כן. ייתכן שיהודי יעבוד את השי"ת בתורה ותפילה וכהאי גוונא, ולא יהא מזה שום שינוי בר קיימא בנפשו הבהמית ובגופו. ואדרכא, לפעמים, לאחר התפילה והלימוד מתוספת בו גסות והרגשת חשיבות עצמית רח"ל.

ולכן עבודת הנשמה מוכרחת להיות באופן שהדבר יזכך ויעדן את גופו ונפשו הבהמית. לאחר עבודת התפילה מוכרח להיות שינוי בנפש הבהמית ובגוף. מקודם הי' שייך לתאוות איסור, ואילו לאחר עבודת ה' כראוי כבר אינו שייך לזה יותר. ויתר על כן: נפעל זיכוך והתרוממות בנפש הבהמית עד שנחלשת תשוקתה גם לתאוות המותרות והמיותרות.

ועל כך מצווה הכתוב: "אדם כי יקריב מכם מן הבהמה" – מוכרחים לקרב ולזכך גם את הנפש הבהמית והגוף. ובעבודה זו עצמה ישנם כמה אופנים, שהרי באופן גסות נפש הבהמית יש סוגים שונים. יש מי שנפשו הבהמית גסה ומגושמת בבחינת "בקר", ויש מי שהיא דקה ועדינה יותר בבחינת "צאן" (ראה ספר המאמרים תש"י עמ' 113). וזהו שמסיים הכתוב "מן הבקר ומן הצאן" – יש לעיין בפרטי נפשו הבהמית, ולזככה ולעדנה, כל אחד לפי מצבו הפרטי.

חיי נשמתו תלויים בחשבון הנפש!

קודם הקרבת הקרבן, יש לבקר ולראות שאין בו מום. וכמו כן הוא בעבודת הקרבנות הרוחנית, שמוכרח היהודי לבקר את עצמו ללא משוא פנים, ולמצוא את הפגמים שפגם.

ומכיוון שידוע שבהתקרבותו זו להשי"ת תלויים חיי נשמתו, הרי הוא בודק בבדיקה וחיפוש מעולים ביותר. וכמשל אדם הבודק דבר מה שבו תלויים חייו, שבוודאי בודק וחוזר ובודק בבדיקה מעולה. וכמו כן ה"ביקור ממומים" שלפני הקרבת הקרבן הרוחני נעשה באופן מדוקדק למצוא כל סיג ופגם. הוא בודק בכוחות הנפש בשכל וברגשות הלב, ובפרט ב"לבושי הנפש", הלא הם מחשבה דיבור ומעשה, שהיו נקיים ותמימים.

והנה, כאשר יתבונן האדם באופן נכון, יראה שמצבו שפל ונחות. יש מי שאין בו

כל חטא, אך עדיין צריך לתקן את החטאים שקודם בר מצווה, ויש מי שיש בו חטאים ופגמים ממש שעדיין לא שב עליהם לגמרי, בבחינת "וחטאתי נגדי תמיד" (תהלים נא, ה).

מי שחטא ושב בתשובה מעולה, הרי "זדונות נעשים לו כזכויות" (יומא פו, ב), ומצבו השפל שהי' בו מקודם מעוררו בצימאון גדול לקרבת אלוקים, והוא עולה מחיל אל חיל בעבודתו ית' באהבה רבה ותשוקה עצומה (ראה תניא פ"ז). אך מי שמוצא עצמו במצב של "עבירה גוררת עבירה" (אבות פ"ד מ"ב), אות היא כי חטאתו קיימת ממש, והרי היא ממשיכה לדרדרו מדחי אל דחי.

וכאשר יתבונן האדם במאזני צדק וימצא עצמו במצב שפל זה, יכול הוא רח"ל לחשוב שאינו ראוי לקרבן, ואינו שייך להתקרב להשי"ת, כי הקרבן צריך להיות תמים, והוא אין בו מתום.

ועל כך ביארו בסה"ק (ספר המאמרים ה'ש"ת עמ' 113) ופירשו עוד רמז בתיבת "מכם קרבן לה'", דלא רק שצריך להקריב קרבן מן האדם עצמו "מכם" אלא גם מכם ונכם הדבר תלוי להתקרב להשי"ת. כל יהודי יכול להתנער ולהתרומם ממצבו, להיות תמים בלא מום ולהתקרב לאלקות. וכפי שהורו חז"ל (תנא דבי אליהו רבה פכ"ה) שכל אדם מישראל חייב לומר "מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב".

שחיטת ההתלהבות הבהמית

לאחר שיבדוק האדם את מצבו באמתיות, אזי מכיוון שהדבר נוגע לחייו הרוחניים ימהר לתקן ולהשלים את הדרוש תיקון, ואזי ירצה לקרבן לפני ה'.

ולאחר הבדיקה, צריך לשחוט את הקרבן. בעבודה הרוחנית, עניינה של שחיטה זו היא עשיית צרכי הגוף לשם שמים בלבד.

השחיטה הרוחנית היא בדוגמת השחיטה הגשמית. כשם שבשחיטת בהמה גשמית, אין נעשה שינוי במספר האיברים וסדרם, אלא הגוף נשאר כשהי', ורק החיות שבו נגרעת ממנו; כמו כן הוא בעבודת הקרבן הרוחנית, שיש לקחת את ענייני הבהמה שבאדם: אכילה, שתי' וכהאי גוונא, ולהוציא מהם את החיות הבהמית.

וכפי שמצינו אצל חכמי הגמרא שהי' מאכלם לשם שמים בלבד. וכמו רבא (יומא עז, ב ע"פ הגירסא שבתניא פ"ז ועוד) שאמר "חמרא וריחא פקחין" – שהבשר והיין המבושם היו רק בכדי לפקח דעתו ללימוד התורה. ורב נחמן שאמר ש"לא דקדקתי טעמו של דבר", משום "דלא אכלי בשרא דתורא" (ב"ק עב, א ובפרש"י), והיינו שהאכילה הייתה לשם קדושה בלבד.

ודרגא נעלית יותר היא באותם עניינים שאינם לשם שמים בלבד, אלא הם אכילה ושתי' ועניינים גשמיים של מצווה וקדושה ממש. וכמו אכילת שבת ויום טוב וציצית מצמר גשמי ותפילין מקלף גשמי וכהאי גוונא. שבכל אלו הוא עניין של שחיטה –

"אי נמי לא נדר אלא ג' עשרונות ומייתי ה' לנדרו יצא" (ל' רש"י שם), וא"כ כשיביא ס' ודאי יקיים נדרו, אבל לרבי הנודר קטן לא יצא בגדול ולהכי יביא ס' מנחות נפרדות בכל השיעורים מא' עד ס' ורק בזה בודאי קיים נדרו לא פחות ולא יתיר. ומבאר הש"ס הצריכותא לחלוק בדין זה בתרי מילי "דאי אתמר בהא (גבי מנחה) בהא קא אמרי רבנן משום דאידי ואידי קומץ הוא (ורק שנשתנה כמות העשרונים, ו"בין מנחה גדולה בין מנחה קטנה קומץ חד מקריב" (פרש"י שם)), אבל התם דקא נפישו אימורין ("אימורין דגדול נפישו מדקטן, ואיכא למימר לא הכי נדר, בההוא קאמר לא יצא דנפישו אימורין דידי" (פרש"י שם)) אימא מודו ל' לרבי", ומהא דהו"א ד"נפישו אימורין" נראה דפשיטא לן דלא שייכא בזה "בכלל מרובה מועט" כפשוטו, וא"כ לא מסתברא כלל לומר דהא דמחדשינן דמ"מ יש כאן קיום מוצא פיו היינו מטעם דהוי בגדר "בכלל מרובה מועט" ממש (ומובן דלא דמיא להא דיש בכלל מאתיים מנה, דהוא דבר שבמציאות דבתוך מאתיים נמצא המציאות דמנה, משא"כ בשור שאין בו מציאות עגל, וק"ל).

והנראה בכ"ז בדרך חדשה, בהקדים ל' הרמב"ם בריש הל' נדרים בגדר הך חיובא: "שישמור מוצא שפתיו ויעשה כמו שנדר", ולכאור' התיבות "ויעשה כמו שנדר" הוא יתור לשון וכופל עצמו בזה. ואף דהכי לשנא דקרא, "מוצא שפתין תשמור ועשית כאשר נדרת", הרי אם אינו מוסיף בדין דוחק לומר דהרמב"ם יעתיק לחינם הכתוב במלואו. וי"ל דאשמעינן קרא ב' חיובים, חדא שישמור "מוצא שפתיו", ועוד חיוב שיעשה כפי נדרו, פי' דבכל נדר יש ב' חלקים, א' התיבות עצמן (ובענייננו – לעשות הפעולה שהזכיר בדיבורו), ב' התוכן הנמצא בנדרו (ובענייננו – שנדר קרבן). ובחלק זה השני נחלקו רבי ורבנן, דלרבי עיקר הקובע בחיוב נדר הוא "מוצא שפתיו", לדייק כפי האותיות שהוציא בפיו, ולכן גם משמעות תוכן נדרו מוגבלת על פי תיבותיו, וא"כ גם חלק הב' שבכתוב לא יתקיים כל שלא יעשה בדיוק כמוצא פיו; אבל לרבנן עיקר מה שנתכוון בקרא הוא ב"ועשית כאשר נדרת", דאף כשאינו מתאים לדיוק תיבות שיצאו מפיו, מ"מ עיקר חיוב נדר החל על האדם הוא שיקיים התוכן הכלול בנדרו גם כשאינו ממש "מוצא שפתיו" בדיוק, דזה אינו לעיכובא.

ויש להוסיף דלפי הביאורים דלעיל (אם משום דהוי בכלל כוונת הגברא או דהוי בכלל החפצא דגדול) נצטרך לומר דמן הדין רשאי להביא לכתחילה גדול, כיון שבזה מקיים שפיר נדרו, ושוב עלינו לחדש דכל הנודר קטן מצוה לקיים נדרו ע"י גדול (עיי' מש"כ הר"ש נגעים פ"ד מ"ב), דהא קיי"ל דין כל חלב לה', שצריך להביא מהמובחר הנכלל במין שבנדרו (רמב"ם סוף

מוציאין את החיות ואת ההתלהבות ("קאָך") מהעיסוק בעניינים גשמיים, ומשתמשים בהם לעבודת ה' בלבד.

לאחר השחיטה צריך להעלות את הקרבן באש המזבח. ובעבודת הקרבן הרוחנית הוא מה שיש לאדם אהבה עזה כרשפי אש להשי"ת. בבחינת "רשפי אש שלהבת י-ה" (שה"ש ח, ו) [וראה במקור הדברים שנרמז בזה ב' אופנים ודרגות באהבת השי"ת].

וכאשר האדם מתקרב לאלוקות ומעלה עמו את נפשו הבהמית ואת גופו הגשמי ושאר ענייניו הגשמיים, הרי כולם עולים ונכללים באש האהבה האלוקית אשר בו, ועולים לרצון לפני השי"ת.

הידושי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

בדין הנודר קטן והביא גדול

ידון בסברת רבנן ופסק הרמב"ם דיוצא בכה"ג אף שאינו כנדרו / יסיק ע"פ ב' דינים שיש בחיוב נדר - לשמור מוצא פיו ולקיים תוכן נדרו

לא פחות מכבש, ולהכי שפיר מקיים נדרו כאיל שאינו פחות מכבש. מיהו זה צע"ק, איך נוכל לחדש דזהו מה שנדר - כשאי"ז כמו שהוציא מפיו בדיוק.

ולכאן אפ"ל נמי בדרך אחרת, דהחידוש בדין זה אינו ענין להגברא, כי הוא אכן נתכוון לכבש, אלא מחדשינן בהחפצא, דחפצא דאיל כולל בתוך עצמו "כבש", ויש בכלל מרובה מועט (לי רש"י בסוגיין ד"ה ממנ"פ), וכהא דבכלל מאתיים מנה (ב"ק עד.), ועל כן בהבאת איל שפיר מקיים נדרו והוי מביא כבש (ורק שמוסיף ומביא גם חלק יתר שאינו בכלל נדרו).

איברא דנראה להוכיח מן הש"ס דלא כן, דלעיל (שם, קו:) מפרשינן דשוב נח' רבי ורבנן בדין זה, במה דתנן התם (קד:) "פירשתי מנחה של עשרונים ואיני יודע כמה פירשתי, יביא ששים עשרון, רבי אומר יביא מנחות של עשרונות מאחד ועד ששים", והיינו דתליא בדין נודר קטן והביא גדול, דלרבנן שפיר יצא ולהכי

כתב הרמב"ם רפט"ז מהל' מעשה הקרבנות "הנודר גדול והביא קטן לא יצא, קטן והביא גדול יצא. כיצד, אמר הרי עלי עולה או שלמים כבש והביא איל, או שנדר עגל והביא שור, גדי והביא שעיר - יצא". ובכס"מ הראה מקורו במתני' דמנחות קז: "גדול והביא קטן לא יצא. קטן והביא גדול יצא, רבי אומר לא יצא", ופסק כרבנן אלא דס"ל שאף לרבנן יוצא רק בששניהם ממין אחד, כבדוגמאות שהוסיף, דבזה אשמעינן דדוקא בכה"ג אבל ב' מינים אינו יוצא, וכמ"ש להלן בפרקין ה"ט.

והנה בדין זה יש לכאן תימה האיך מקיים בזה חיוב "מוצא שפתיך תשמור ועשית" (עיי' הל' נדרים פ"א ה"ד), לקיים היוצא מפיו לא חסר ולא יתר, ומה לי הוסיף מה לי פחת, מהיכי תיתי הוי קיום נדרו. וליישב זה אפ"ל דדין זה מחדש לנו בכוננת הנודר, דאמרי' שמלכתחילה אין נודר מתכוון בנדרו אלא רק שלא יביא פחות ממה שאמר, וכשנדר כבש היינו

פנינים

דרוש ואגדה

קריאה – לאומות העולם?

ויקרא אל משה

לכל דברות ולכל אמירות ולכל ציווים קדמה קריאה, לשון חיבה כו', אבל לנביאי אומות העולם נגלה עליהן בלשון עראי וטומאה (א. א. רש"י)

לכאורה יפלא ביותר, דלאחרי שידענו ש"קריאה לשון חיבה" היאך יעלה על הדעת שמראה הקב"ה חיבה כזו לנביאי אומות העולם, ומדוע צריך רש"י לשלול את זה?

ויש לומר הביאור בזה:

קריאה זו "קדמה" – "לכל דברות ולכל אמירות ולכל ציווים". והיינו, שחיבה כזו "קודמת" ונעלית מהציווים שבתורה עצמם.

ולכן, אכן אם הי' המדובר בציווי התורה, הרי הדבר ברור שאין להם שייכות לאומות העולם, שהרי "משפטים ב' ידעום" (תהלים קמו, ט) ועכו"ם שלמד תורה חייב מיתה (סנהדרין נט, רע"א). אמנם, מאחר שמדובר בחיבה כזו שקודמת לדברות ולציווים, הי' אפשר לחשוב שגם אומות העולם בכלל, מאחר שבבחינה גבוהה כזו אין משמעות למעשי האדם, ו"כחשיכה כאורה", ועל דרך מאמר חז"ל "מתחלת ברייתו של עולם צפה הקב"ה במעשיהן של צדיקים ומעשיהן של רשעים כו' אבל איני יודע באיזה מהם הפיץ" (ב"ר ספ"ב), כי אין למעשי האדם חשיבות כלל.

ובזה קמ"ל, דגם בבחינה כזו ש"קדמה" לציווי התורה, הנה גם שם נגלה הקב"ה

לנביאי אומות העולם "בלשון עראי וטומאה", וה"חיבה" היא לבני ישראל דווקא. כי בחירת הקב"ה בישראל עמוקה היא ביותר, וגם בבחינה שבה אין למעשי הנבראים חשיבות כלל, הנה גם שם בוחר הקב"ה בישראל דווקא. וכלשון הכתוב (מלאכי א, ב-ג) שגם אם "אח עשו ליעקב" שאין החילוקים שביניהם חשובים לפניו ושווים הם לגביו, הנה אעפ"כ "ואוהב את יעקב" דווקא.

(עי' לקוטי שיחות ח"ז עמ' 24 ואילך)

כל יהודי – כמו אדם לפני החטא

אדם כי יקריב מכם

אדם – למה נאמר, מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל, שהכל הי' שלו אף אתם לא תקריבו מן הגזל (א. ב. רש"י)

בגמרא (סוכה ל, א) למדו מה שאין מקריבין מן הגזל ממ"ש "מכם". ויש לעיין, מה ראה רש"י ללמוד זה בדרך רמז מאדם הראשון, ולא למד כן מתיבת "מכם".

ויש לבאר זה בדרך הפנימיות:

ב'דיבור' הקודם כתב רש"י "בקרבנות נדבה דיבר הענין", והיינו, שלא מדובר כאן על קרבנות שמחוייב האדם בהם מצד עוונותיו וכיו"ב אלא על קרבנות הבאים אך ורק מרצונו הטוב של האדם ומנדיבות לבו.

נדיבות לב כזו מקורה מנשמתו של יהודי, שהיא "חלק אלוהה ממעל ממש"

פנינים

דרוש ואגדה

וקין, זאת אומרת קודם חטא עץ הדעת, ונמצא שלא הי' שייך אז לגמרי לחטא ועוון כלל. ובדוגמת "אדם" זה נקראו כאן כל ישראל, להורות שמצד נשמתם ורצונם הפנימי של כל אחד מישראל הרי לא שייכים הם כלל לחטא ועוון.

וענין זה בא לידי גילוי בקרבנות נדבה, שאינם באים על חטא אלא מצד נדיבות הלב להתקרב להקב"ה [ועיין במקור הדברים שפנימיות כל קרבן היא הנדבה שבו, וגם ענין זה מרומז בדברי רש"י אלון].

(עי' לקוטי שיחות ח"ז עמ' 13 ואילך)

(תניא רפ"ב) שממנה באים לכל אחד מישראל, יהי' מי שיהי', נדיבות לב ורצון טהור להתקרב לאלקות. ועל כן נקראו כאן ישראל בשם "אדם", כי אדם הוא על שם "אדמה לעליון" (של"ה שא, ב, ובכ"מ), והיינו, ששם זה מראה על ה"חלק אלוהה" שבכל אחד מישראל, שממנו באה נדיבות הלב להתקרב קרבן נדבה.

ובזה עצמו מרמז רש"י דמדובר על "אדם" בדוגמת אדם הראשון "שלא הקריב מן הגזל שהכל הי' שלו". והרי, זה ש"הכל הי' שלו" להיותו יחידי בעולם הי' רק לפני שנבראה חוה ונולדו הבל